

A Manacor i Lluçmajor diuen *escofa*. Localment *escofra* passa a *escòfera* (BDLC IV, 198) evidentment sota la influència de *jàssera*.

Cofurna,¹ V. *for*n (sense relació amb *urna*) *Cogalós*, V. *cugula* *Cogitació*, *cogitar*, *cogitatu*, V. *cuidar* *Cognació*, *cognat*, V. *cunyat* *Cognició*, V. *conèixer* *Cognom*, *cognominar*, V. *nom* *Cognoscible*, V. *conèixer* *Cogollet*, *cogoll*, V. *cogulla*

¹ De *Cofurna-nera* ('negra') amb haplologia i metàtesi pot sortir el nom de la tenebrosa i famosa cala de La Furcanera una mica més enllà de Blanes (JRuyra, *L'Idilli d'en Temme*).

COGOMA, 'mena de bolet', probablement del ll. CŪCUMA 'espècie d'olla o tupf de cuinar', per comparació de forma; afí al port. *cogumelo*, i sard *cugumeddu*, que en aquestes llengües és el nom genèric de tots els bolets. □ 1.ª *doc.*: *cuoma*, 1916, BDC IV, 24; *cugumassa*, c. 1880, *DAG.*; *cogomar* com a nom d'un atuell de cuina, 1345.

El tinc anotat de molts punts del Pirineu, sobretot entorn de Cerdanya i d'allà cap a Ponent, pron. sempre amb *o* tancada, que a Matamala de Capcir sona *ú* (*kugúma*); des d'allí *kugóma*, a Saltó, Er (1959-60), Ger (1935); a Angostrina «bolet blanc no molt diferent dels moixerrons», a Er traduïen com a «fr. *cougoumelle*». Però també en els nostres Pirineus centrals: *cogóma* a Sarroca de Bellera, que Violant en descrivia com «molt ample damunt del sòl», i així m'explicava per què en deriva el verb *acogomar-se* (1938); i a Benasc: «la clase más frecuente de hongos que se producen en las montañas ribagorzanas» amb frase oïda «a ixo canto del río yeb un puyal <'un munt, moltes'> de *cogomes*» (Ferraz, p. 39). Tanmateix apareix també cap al Sud: *kugóma* «bolet cendrós fosc, sense mucositat» en el Camp de Tarragona (BDC VI, 42); *AlcM* ho localitza també a Solsona, Pont de Suert i Mallorca; en efecte he sentit *cagoma* a Banyalbufar (1964).

D'altra banda en el Matarranya s'usa en forma augmentativa: *cugumassa* a Calaceit (*DAG.*), *cogoma*<*s*>*sa* a Pena-roja, que Puyoles-La Rosa (supl. al dicc. de Borao) descrivia «agarius vernus: conocido como venenosa». Ara bé aquest és un nom que reapareix en terres llunyanes: en dialectes bascos *kokoma* «certain champignon comestible qu'on peut confondre facilement avec le *phoboides*» en labortà i baix-navarès, Azkue, s. v.; *kokoma* o *kukuma* «manita ovoidea», bnav. en el mateix Azkue, s. v. *perretxiko*.

Té més extensió encara en la forma de derivat diminutiu, si bé això en la nostra llengua no és més que de l'Alt Empordà: *cogomella* a Biure (1931) i *AlcM* confirma que en aquesta comarca és la *Lepiota procera*; però més enllà dels nostres límits trobem genov. *cucumella* «spugnino» (Frisoni) i en forma masculina tenim roerg. *cougomèl* (Vayssier, s. v. *couomèl*), Erau *couamèl* (Mâzuc), oc. mod. *coucoumello*, *cougoumello* «agatic orbiculaire blanc», gc. *cougoumet* «champignon en boule non encore développé» (*TdF*) amb la

comparació del gascò G. d'Astròs (c. 1600) *grasseto* com un *cougoumet*, que Spitzer (*Misc. Alcover*, 467) dóna com a base semàntica de la derivació *acogomar-se* 'ajupir-se' (a la Pobla de Segur i Senterada, cf. supra Violant). D'altra banda port. *cogumelo* 'bolet en general', gall. del Límia *cogomelos* «espècie de hongos venenosos» (Schneider, *VKR* XI, s. v.), amb el portuguesisme andalús *gurumelo* (AlcVenceslada). I el sard *kugumeddu*, *kukku-*, *kukkaraméddu*, que és de la Gallura, Nuoro i Nord del Logudoro, com a «nome generico dei funghi» (MLWagner, *RLiR* IV, 27).

Com a ètmon del port. *cogumelo* ja Schuchardt (*ZRPh.* XXVIII, 1905, 157) i Wagner van indicar el ll. CUCUMA 'espècie d'olla o gros tupf de cuinar' (anàlogament *REW*, 2361, i Spitzer, *ASNSL* CXXXVIII, 110-111, que hi afegia uns noms dialectals alemanys, d'Àustria i Baviera de forma més dubtosa). El ll. CUCUMA és un mot ben conegut ja en l'Antiguitat, usat per Marcial i Petroni: «mox incincta quadrato pallio *cucumam* ingentem foco appositus» (*Satyricon* CXXXV, 4, que Ernout tradueix «coquemar»), i que següeix usat en baix llatí antic d'Espanya (doc. lleonès de 1073, Steiger, *Fs. Jud.*, 642; Du C.). En el seu sentit propi ha deixat alguns representants en el Nord d'Itàlia: Verona *kógoma* 'cafetera', Trieste *códoma* 'calderó per bullir carn' —la *-d-* del qual coincideix amb la de les formes occitanes, que veurem, del nom del bolet, però és difícil que sigui significatiu—, i Jud va assignar aquesta procedència a certs manlleus alt-alemanys i neogrecs (*ZRPh.* XXXVIII, 54). En aquest sentit també tenim el fr. *coquemar* i un cat. *cogomar* 'atuell de cuina' documentat repetidament pel *DAG.* en un inventari mallorquí de 1345.

Fins ací coincideixen bé les formes. Però hi ha contacte considerable amb d'altres, de noms de bolet, que tot coincidint marcadament en llur estructura general, només en discrepen lleument en les consonants internes. No és versemblant que aquests constitueixin mots diferents essencialment o independents del tot, si bé no es pot descartar que hi hagi ací un o dos noms separats del que estudiem, però amb contaminació mútua o encreuament. Aranès *kudúma* junt amb *kudúrna* i *kudúrta*, propi aquell de l'alta vall, aquest del centre, i l'altre del baix-aranès, veg. les identifications que en dono en el *VocAr.*, p. 69, més aviat contradictòries i incertes. Sobretot la forma en *-rta* té evidents prolongacions occitanes: Vall d'Aura *coudourlo* «pleurotus ulmarius» (Marsan, *Flora*, 11, 15), Gers *couderlo*, *coucurlo* «champignon à longue tige» (Cénac), gc. tolosà, Castres, Gard *coudèrlo* (Palay, Doujat-Visner, Couzinié, Sauvages), que segons el llgd. Axel Duboul és l'Agaricus eryngii, Oreille de charbon'; d'altra banda la forma amb *-c-* del Gers, que ens duu a prop de la *-g-* del nostre *cogoma*, port. *cogumelo*, etc., reapareix en el roerg. *cocourlo* (Vayssier). En fi, la forma amb *-rn-* reapareix com a *coudérnas* (= *kudérnas* pl.) a l'extrem Sud llenguadecià, a Vingrau (Pyr-Or., on vaig recollir-lo el 1960).

Podria ser que els següents siguin merament mots pertorbadors encreuats amb *cogoma* i afins, i també